№ 225 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 28 — 1900 — ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 28 № 225

ՔՍԱՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվան 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Mschak». Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարվում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ժողովուրդը պէտք է ընտելանայ ընթերցասիրութեան. — ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Երկաթուղու վնասներից մէկը. Նամակ Խմբագրութեան. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր. — ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ՊԷՏՔ Է ԸՆՏԵԼԱՆԱՅ ԸՆԹԵՐՑԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ

—

Արդեօք որ և է ջանք գործ ենք դնում մենք ընթերցասիրութիւն տարածելու ժողովրդի մէջ: Արդեօք մենք աշխատո՞ւմ ենք հաղորդել ժողովրդական ամբոխին անհրաժեշտ գիտելիքներ նրա առողջապահական պահանջների, իրաւաբանական կարիքների, տնտեսական պէտքերի մասին:

Այդ ասպարէզում մեր կատարածը շատ աննշան և չնչին մի բան է: Ժողովրդական մասսան շարունակում է մնալ իր անջատ, կղզիացած դրութեան մէջ և ինտելիգենցիայի գործունէութիւնը չէ կարողացել խոր ակօսներ գցել ժողովրդի խաւերում:

Գիտութեան և արհեստների առաջադիմութեան արդիւնքները ժողովրդի մէջ մտցնելու, կեանքի բազմաթիւ կարիքները ուսումնասիրելու և քննելու համար շատ կարևոր է, որ ինտելիգենցիան մշտապէս շփվի ժողովրդի հետ, որ նրանց մէջ կատարվի մտքերի անդադար փոխանակութիւն: Իսկ այդ նպատակին հասցնող միջոցներից մէկն է ընթերցանութիւնը, գրքերի և մամուլի մուտքը ժողովրդի զանազան խաւերի մէջ:

Նպաստել ընթերցասիրութեանը լայն կերպով նշանակում է նպաստել մշտական հաղորդակցութեան գրողի և ընթերցողի մէջ: Հաստատեցէք կապ մի կողմից գիտնական գործողի, բժշկի, իրաւաբանի, գիւղատնտեսի և հրապարակախօսի, իսկ միւս կողմից ժողովրդի զանազան դասակարգերի մէջ և դուք կարողութիւն կը ստանաք կեանքի վրա ազդելու և առաջադիմութեան գործը ուղիղ ճանապարհի վրա դնելու:

Դա ներկայ մեր անհրաժեշտ կարիքներից մէկն է, որի նշանակութիւնը օրից օր աճում է և որին բաւարարութիւն տալու հարցը դառնում է կարևոր և անյետաձգելի:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՒ ՎՆԱՍՆԵՐԻՑ ՄԷԿԸ

—

Բագւումն էի սրանից մի շաբաթ առաջ: Ցաւալի է, շատ ցաւալի, որ ամբողջ Ղարաբաղը թափվել է այդ ճահիճ քաղաքը եւ հետզհետէ կորցնում է իր լեռնային ազնիւ առանձնայատկութիւնները, շաղախվելով բարոյական տիղմի մէջ: Նոր, մի ահագին հոսանք էլ սկսվել է եւ Անդրկովկասի միւս տեղերից—Ալէքսանդրօպօլից, Ախալքալաքից, Ախալցխայից եւ այլն, եւ այդ գաւառների միամիտ երիտասարդները պրագութեամբ կուլ են գնում Բագուի դժոխքում: Այժմ Ալէքսանդրօպօլումն եմ. հարցնում եմ այս ու այն ընտանիքների մասին. «Ջը գիտես,—ասում են, նրանք տեղափոխվել են Բագու կամ Թիֆլիս. որդին գործ գտաւ ու տարաւ»: Եւ քաղաքակրթութեան մեծ առաքեալը կրելով իր թեւերի վրա ամեն օր տասնեակ ընտանիքներ՝ փչչալով թռչում է դէպի քաղաքակրթութեան հնոցը: Մեղադրել չէ կարելի. ապրել պէտք է:

Գաղթողները, գլխաւորապէս բարձր, այսպէս ասած, պատրիցիաներ (պաշտօնաթող զինուորականներ, չէնօվնիկներ եւ այլն) են եւ միջին դասակարգը. առաջինի նոր հայրենիքը—Թիֆլիսն է, վերջինիս հայրենիքը—Բագուն: Աւերիչ հետեւանքը կարելի է տեսնել այժմ այստեղ:

Անցնում ես փողոցներով եւ Թիւրքիայի ամայի գիւղաքաղաքներն ես յիշում: Նեղլիկ, մութ խորշերում կծկված, կամ ծալապատիկ նստած է կօշկակարը, մոխրոտ, մրոտ «կլայեկչին», աչքերը կաթսայի խորքը յառած՝ միօրինակ դանդաղութեամբ աշխատում է, կամ «դազգահի» վրա կուչ է եկել ծերունի դերձակը եւ չուխա է կարում. անցիր եւ «ղահվախանաների» առջեւից երեկոյեան. մութ սրահում, ղալյանի ծխի մէջ, վխտում է արհեստաւորների բազմութիւնը... զանգատ կեանքից, զանգատ Արարչից եւ վառ ախորժակ դէպի այն ահագին փողային ամբարները, որոնց լուրը ամեն օր փաղաքշում է նրանց լսելիքները:

Դրանք են տանը նստածները:

Ինչո՞ւ. կան նաեւ չաւ-լաւ մագազիններ, կան եւ օր օրի վրա աւելանում էին այն մեծ ախորժակով, որ «վաղը երկաթուղին հարստութիւն կը բերի»: Բայց այսօր նրանք չուար ու մոլոր կանգնած «մագազինի» դռան առաջ՝ անցորդներին են գիտում մռայլոր. թէեւ կան եւ զինուորականներ, բայց խեղճ զինուորականները ո՞ր մէկին բաւականութիւն տան: Լաւ գործ ունեն այստեղ բաղնիները եւ չարչիները. ապրուկը գոյութիւն կունենայ այնքան, որքան գոյութիւն ունի արիւնը... Ոչինչ չունեմ ասելու նաեւ գինետների եւ հասարակական տների մասին, որքան էլ բացվեն, գործ կունենան: Ա՛յ, նրանք կարող են լիաբերան փառք տալ Արարչին եւ տրորել ճարպոտ ոսկորները:

Եւ գնալով, քաղաքը զրկվում է հասարակութիւնից եւ փոխարկվում է գիւղաքաղաքի: Բերքերը, ընդեղէնները եւ առհասարակ բոլոր կենսական պիտոյքները մեծ չափով տեղափոխվում են Թիֆլիս, իսկ արտաբերող քաղաքը կարող է ապրել եւ ցամաք հացով:

Տխուր է, շատ տխուր. գոնէ գրադարանը շուտով բացվէր:

Մեր ներկայ ժողովուրդը զինով է սրսկում իր խոցերը, իսկ ուրախութիւնը՝ արտայայտում է նա հայհոյանքներով:

Վահ. Փափազեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Թիֆլիս, նոյեմբերի 25-ին

«Մշակի» 223 համարի մէջ Յովսէփ քահանայ Տէր-Պետրոսեանցը նորից ձանձրացրել է յարգելի խմբագրութիւնդ իր նամակով, որի մէջ, եթէ մի նոր փաստ կայ, այդ այն է, որ նա ցէնիքաբար յայտնում է, թէ ես «երեք ամիս է դարձել եմ պ. Ջալալեանցի փեսայ...»: Բայց մինչ այդ փաստը խանգարում էր ինձ ասել Տէր-Պետրոսեանցին, թէ անվայել է նրա քահանայական կոչմանը ամբաստանութիւններ անել («Մշակ, № 223, խմբագրական նկատողութիւն), զրդված սոսկ վրէժխնդրութիւնից, որովհետեւ բոլորին յայտնի է, որ նա տարիներ շարունակ կատաղի թշնամութիւն ունի պ. Ջալալեանցի հետ, երեւի հետեւելով իր... մասնաւոր աւետարանին:

Յովսէփ քահանայի նամակը, որը ամբողջովին կազմված էր ամբաստանութիւններից, սուտ ու մուտ մանուածքներից, կէտ առ կէտ հերքվեց պ. Ջալալեանցի կողմից (Մշակ № 212). իսկ ես ի միջի այլոց ասում էի իմ նամակում՝ (Մշակ № 214) չը պէտք է ձեռք բարձրացնել մեղադրվողի վրա, առաջ քան նրան դատելը եւ այլն եւ այլն: Բայց որովհետեւ Տէր-Պետրոսեանց քահանան անընդունակ է գտնվել ըմբռնել իմ քրիստոնէավայել եւ իրաւաբանական կոչը եւ փոխանակ ընդհանուր կէտեր արծարծելու, որոնց վրա ես մատնացոյց էի արել, այսօր հազար ու մի salto mortal-ներ է գործում անձնականի վերածելով խնդիրը, ես հրաժարվում եմ այդպիսի ընդդիմախօսի հետ ունենալ որ եւ է վիճաբանութիւն:

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Կաղզուան, նոյեմբերի 12-ին

«Մշակի» № 202-ում պ. Ա. Տէր-Ներսէսեանը Կաղզուանից գրած իր նամակում յեղաշրջելով տեղական եկեղեցու շինութեան պատմութիւնը եւ հանգամանքները՝ իմ հասցէին այնպիսի չը լսված զրպարտութիւններ է շռայլում, որոնց համար նա, հարկը պահանջած ժամանակ, կարծում եմ, քաջութիւն կունենայ պատասխանատու լինելու, եթէ միայն հրապարակով նա յետ չի վերցնի իր անվայել զրպարտութիւնները նոյն իսկ «Մշակի» մէջ: Թղթակցի գրածները իբրան նիւթ ընդունելով «Մշակի» մշտական աշխատակից պ. Տ. Յ—ը, իր կողմից նոյն լրագրի 204 համարում իր «Արձագանքներ»-ը յատկապէս այդ խնդրին է նուիրել եւ դատափետել ինձ՝ ինչպէս եւ ինչ ձեւով որ ցանկացել ու բարեհաճել է: Նա իր դատողութիւնների հիւսուածքը խախուտ հիմքի վրա անելով՝ խախուտ եզրակացութիւնների մէջ էլ ընկել է:

1893 թւին Մակար եպիսկոպոս Բարխուդարեանը, պատահելով Կաղզուան եւ տեղական անշուք եկեղեցին տեսնելով, մի քարոզով յորդորեց կաղզուանցիներին, որ եկեղեցի շինեն: Քարոզից յետոյ սրբազանը արժան համարեց պատուել ինձ իր այցելութեամբ եւ իմ տանս առաջարկեց ինձ յանձն առնել նոր եկեղեցու շինութիւնը, բոլոր ծախքերը հոգալով իմ սեփականութիւնից: Պատասխանեցի, թէ այդպիսի առաջարկութեամբ ժողովուրդը ինձ դիմած չէ եւ թէ ես այդ մասին ոչինչ չեմ մըտածել: Իմ պատասխանը առիթ տուեց յիշեալ եպիսկոպոսին յորդորելու ժողովրդին, որ իր ներկայացուցիչները ուղարկէ ինձ մօտ, որ խնդրեն ի հաշիւ իմ կառուցանելու նոր եկեղեցին: Նոյն եպիսկոպոսի կարգադրութեամբ կայացաւ ժողով, ընտրվեցին 12 հոգաբարձուներ, որոնք քաղաքի քահանաների հետ դիմեցին ինձ յիշեալ խնդրով, խոստանալով մի եւ նոյն ժամանակ, թէ ժողովուրդը ամեն կերպ կաջակցէ ինձ այդ գործում ու կօգնէ: Օգնելու խոստումը դրամականին չէր վերաբերում ի հարկէ, այլ կողմնակի օգնութեան, որովհետեւ շատ անգամ ես հնարաւորութիւն չունէի Կաղզուանում երկար ժամանակ մնալու, այլ իմ գործերով յաճախ ստիպված էի բացակայել եւ եթէ ժողովրդի կամ նրա ընտրեալների բարոյական աջակցութիւնը չը լինէր՝ եկեղեցին չէր կարող շուտ աւարտվել: Ժողովրդի ընտրեալների խնդիրը յարգելով՝ ես համաձայնեցի եւ խոստացայ հանգուցեալ ծնողներիս յիշատակին իմ սեփական ծախքով կանգնել այն եկեղեցին, որի հիմքը ձգված եւ մակարդակը գծված էր 12 տարի առաջ, բայց ժողովուրդը իր անձեռնհասութեան պատճառով չէր կարողանում շարունակել: 1895 թւին ես սկսեցի շինութեան նիւթեղէնները պատրաստել, որ յետագայ 1896 թւին անպատճառ ձեռնարկեմ շինութեանը եւ աւարտեմ, բայց անակնկալ արգելքի հանդիպեցի: Կարսի յաջորդ Եղիշէ վարդապետ Մուրադեան եւ Կաղզուանի Մկրտիչ քահանայ Տէր-Գրիգորեան ցանկացան եկեղեցու հաստատված մակարդակի մէջ փոփոխութիւն մտցնել եւ կաթուղիկէն այլ ձեւի շինել տալ՝ քան հաստատված ձեւն էր: Այդ պատճառով մակարդակը ներկայացրին նահանգապետին՝ նոր փոփոխութեան թոյլտուութիւնը խնդրելու համար: Նահանգական վարչութեան շինարարական բաժինը այդ մակարդակը պահելով՝ թոյլ չը տուեց շինելու, հիմնվելով օրէնքի այն յօդուածի վրա, թէ՝ նա 12 տարի գծված լինելով՝ նորից չէր կարելի նրա մէջ փոփոխութիւն մտցնել: Իմ կողմից առանձին ջանք գործ դրվեց նոյն մակարդակը, նոր փոփոխութեամբ, ուղարկել տալու համար Վրաստանի ս. Էկզարխին, որ իր կողմից առաջարկեց մինիստրին ի հաստատութիւն, որպիսի հաստատութիւնը հազիւ ստացվեց անցեալ 1899 թւի սկզբներին: Նոյն թւին սկսեցի պիտոյքները լրացնել, իսկ ներկայ թւին—կառուցանել, որ այժմ աւարտման մօտ է արդէն:

Եղիշէ վարդապետի խնդրանքին զիջանելով՝ համաձայնեցի եկեղեցու կտուրը աւելի գեղեցկութեան եւ ամրութեան համար քարէ կամարի փոխարէն շինել տալ երկաթէ բետօնով եւ Թիֆլիսում դիմեցի իրան, Եղիշէ վարդապետին, որ դիմէ ճարտարապետ պ. Գրիգորեանցին եւ խորհրդակցէ նրա հետ ու նրա կամքը հարցնէ, թէ նա յանձն կառնի՞ արդեօք ծածկի համար պահանջված երկաթեղէնը ընտրելու եւ իր վերահսկողութեամբ շինել տալու եւ թէ ո՞րքան վարձ կը պահանջէ նա, կամ ո՞րքան ծախս կը նստի այդ ամենը: Խնդրեցի իրան, վարդապետին, մնալ Թիֆլիսում եւ կարգադրել այդ մասին: Յիշեալ վարդապետը իմ խնդրին միշտ անորոշ կերպով պատասխանում էր, թէ ճարտարապետ Գրիգորեանցը յոյս է տալիս, որ կը կատարէ, իսկ վարձի համար որոշ ոչինչ չէր ասում: Նոյն վարդապետի միջոցով 1900 թւի յունվար ամսին ես վճարեցի երկաթեղէնի գրաւական 200 րուբլին, իսկ բոլոր մնացած արժէքը վճարել եմ Թիֆլիսում հիւանդ պառկած ժամանակս կաղզուանցի Ալէքսանդր Մաղզալօվի միջոցով, որը իր կողմից նոյն երկաթեղէնի հաշիւները յանձնել էր Եղիշէ վարդապետին. այդ հաշիւները մինչեւ օրս էլ նրա մօտն են եւ երեւի մինչեւ վերջն էլ ինձ համար անյայտութեան մէջ կը մնան, որովհետեւ ինչքան պահանջեցի՝ չը կարողացայ ստանալ եւ ստանալու էլ յոյս կորցրել եմ: Ջը նայելով, որ երկաթեղէնի փողերը լրիւ վճարել էի, բայց երկար ժամանակ, չը գիտեմ ինչո՞ւ, չէի կարողանում գնած ապրանքս ստանալ, ճարահատեալ յանձնեցի պ. Սմբատ Տէր-Յակոբեանցին խնդրելով հոգ տանել այդ մասին, որ իր կողմից մի ամիս չարչարվելով՝ հազիւ հազ կարողացաւ երկաթեղէնը ստանալ Թիֆլիսում Պօպօվիչի գործարանում, որ հազիւ իմ ձեռքն եկաւ հասաւ օգոստոսի 20-ից յետոյ: Որքան եղաւ զարմանքս, երբ որ ստուգեցի, թէ Եղիշէ վարդապետի ինձ յայտնած երկաթեղէնի քանակութիւնից պակասում էր մօտաւորապէս 125 պուդի չափ, իսկ եթէ այդքան չը ստացված երկաթեղէնի համար վճարածս փողը ես ումից պիտի ստանամ՝ ինձ համար կատարեալ հանելուկ է, որ Եղիշէ վարդապետը թէեւ լուծել կարող է, բայց չէ ուզում բացատրել:

(Կը շարունակվի)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Կովկասի կառավարչապետ գեներալ-ադիւտանտ իշխան Գ. Ս. Գոլիցին, կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան հովանաւորը եւ նախագահը, հաւանութիւն տալով 1901-թւին Թիֆլիսում կայանալի կովկասեան գիւղատնտեսական եւ արդիւնաբերական ցուցահանդէսի նախագծին, բարեհաճեց նուիրել վերոյիշեալ ցուցահանդէսը կազմակերպելու գործին 6000 րուբլի, եւ խոստացաւ միջնորդել երկրագործութեան մինիստրութեան առաջ, որպէս զի նա նպաստ տայ կովկասեան ապագայ ցուցահանդէսը կազմելու համար:

—

Կիրակի, նոյեմբերի 26-ին, Թիֆլիսի Մողնու եկեղեցու ծխականները ստուար բազմութեամբ երկրորդ անգամ ժողովվել էին երէցփոխ ընտրելու, բայց իզուր: Այս անգամ էլ ժողովին չաջողվեց երէցփոխ ընտրել: Ինչո՞ւ է այդքան դժուարացել երէցփոխի ընտրութիւնը Մողնու եկեղեցու ծխականների համար: Որովհետեւ այդ եկեղեցու այժմեան երէցփոխ իշխան Բէհբուդեանի եւ նոյն եկեղեցու քահանաների միջեւ երկպառակութիւն է տիրում: Ինչպէս յայտնի է, իշխան Բէհբուդեան մի շարք զեղծումների մէջ է բռնել Մողնու եկեղեցու քահանաներին, որոնք երէցփոխի այդպիսի յանդգնութիւնից կատաղած՝ աշխատում են անուանարկել նրան եւ միջից կէս են լինում, որպէս զի նա չը վերընտրվի: Հասարակութիւնը, ընդհակառակն, շատ հաւանել է այդ «յանդուգն» երէցփոխին, եւ ամեն կերպ աշխատում է ընտրել նրան: Այդ օրը հասարակութիւնը մինչեւ անգամ միաձայն էր կամենում ընտրել նրան, բայց նախագահը չը թոյլ տուեց: Նախագահող քահանան ժողովը բանալով, սկսեց խրատներ կարդալ ժողովրդին, թէ հարկաւոր է երէցփոխ ընտրել մի այնպիսի մարդ, որը քահանաների հետ հաշտ ապրէ, այսինքն նրանց զեղծումները չը մերկացնէ: Ապա կարդաց կօնսիստորիայի կատարած քննութիւնը երէցփոխի եւ քահանաների մէջ եղած երկպառակութիւնների վերաբերմամբ: Տէր Աստուած, էլ ինչեր չը կային այդ քննութեան մէջ. քրէական յանցանքի ամեն տեսակ նմուշներ կարելի էր գտնել այնտեղ... Երէցփոխի ամենամեծ յանցանքը, որ յաճախակի շեշտվում էր, այն էր, որ նա մի քանի տօն օրերին եկեղեցում չէ եղել: Կօնսիստորիայի քննութիւնը կարդալուց յետոյ, ժողովականներից շատերը իրանց արդար բարկութիւնն էին յայտնում, որ հոգեւոր իշխանութիւնը հնարաւոր է համարել մի այդպիսի քրէական բնաւորութիւն կրող գրութիւն կարդալ տալ եկեղեցու պատերի մէջ: Վերջապէս, երբ ընտրութեանը ձեռնարկեցին, այնպիսի շփոթ եւ խառնակութիւն ընկաւ, որ նախագահը փակեց ժողովը: Ի դէպ. արդեօք չէ՞ր կարելի մի աւելի փորձված եւ չնորքով նախագահ նշանակել:

—

Անցեալ շաբաթ վրայ թատրոնը ունեցաւ երկու կորուստ. շաբաթ օրը դերասանական խումբը թաղեց խմբի յուշարար Նիկողայոս

Գալստեանին —հայ-կաթոլիկ, որը տասն ութ տարի եռանդով աշխատում էր վրաց թատրոնի համար իբր յուշարար եւ իբր թարգմանիչ. թաղվեց վրաց թատրոնական կոմիտետի հաշւով։ Իսկ կիրակի, նոյեմբերի 26-ին, թաղեցին իշխանուհի Վ. Ավալովային։ Հանգուցեալը ծնվել է 1851 թ., ուսումն աւարտել է Ս. Նինայի ուսումնարանում 1865 թւին. այդ օրվանից, չը նայած իր ծագումին եւ ժողովրդական նախապաշարմունքներին, բեմ դուրս եկաւ եւ չարունակ մասնակցում էր ներկայացումներին. 1874 թւին, երբ հիմնվեց մշտական խումբ, նա հրաւիրվեց իբր դերասանուհի։ Դա եղաւ վրաց թատրոնի հիմնողներից առաջինը եւ դարձաւ առաջին դերասանուհի դրամատիկական դերերի համար. երեսուն տարի չարունակ նա տարաւ իր ուսերի վրա ամբողջ ծանրութիւնը եւ հանգուցեալի շնորհիւ էր, որ վրաց բեմի վրա գոյութիւն ունէր դրաման։ Թէեւ խոշոր տաղանդի տէր չէր հանգուցեալը, բայց երկնային կայծի հետ նա միացնում էր անվերջ աշխատանք եւ դրա համար էլ յարգված էր հասարակութեան կողմից. նա ունէր իր փառաւոր անցեալը, թէեւ իր գործունէութեան վերջերում գտնվեցին հակառակորդներ. նոյն իսկ վերջերս կուսակցական օրգանները անխնայ ծաղրում էին, չը պատւելով ոչ տրկնոջ տարիքը, ոչ էլ անցեալ ծառայութիւնը, մի խօսքով հանգուցեալը, կարելի է ասել, գնաց բեմական ինտրիգների զոհ, որից խելագարվեց։ Թաղումը շքեղ էր, հաւաքվել էր մեծ բազմութիւն. ներկայ էր նաեւ ազնւականների պարագլուխ Դ. Մելիքով. կային պսակներ՝ վրաց դրամատիկական կոմիտէտից, Թիֆլիսի եւ Քութայիսի վրաց խմբերից, հայ դերասանական խմբից, վրաց կանանցից եւ ուրիշներից. գերեզմանի վրա ճառեր արտասանեցին եւ արտասունքներ թափեցին... գնա մեռիր, արի սիրեմ։

—

Բագուից մեզ հեռագրում են. «Շղթայ» ընկերութիւնը առաւ Բիբի-Էյբաթի № 1 բաժնի իրաւունքը, որ աճուրդի ժամանակ մնացել էր Տէր-Գասպարեանին»։

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, թէ լրագիրների միջոցով ի նպաստ չքաւոր ուսանողների եւ աշակերտների հաւաքում են միմիայն Վարշավայում մի քանի տասնեակ հազար ռուբլիներ ուսման վարձը վճարելու համար։ Երկու տարի առաջ միտք ծագեց տեղական ինտելիգենցիայի մէջ կազմել «Ուսանող երիտասարդութեան օգնութեան ընկերութիւն բարձրագոյն դպրոցներում»։ Այդ ընկերութեան գործունէութեան շրջանը շատ ընդարձակ է. նա տալիս է աղքատ ուսանողների ուսման վարձը, գտնում է նրանց համար պարապմունք, հիմնում է նրանց համար էժան ճաշարաններ եւ առհասարակ ապահովում է նրանց նիւթապէս։

—

ՍԻՄՖԵՐՕՊՕԼԻՑ մեզ գրում են նոյեմբերի 19-ին. «Տեղիս հայոց ս. Վերափոխման եկեղեցում հանդիսաւոր հոգեհանգիստ կատարվեց խուռն բազմութեան ներկայութեամբ հանգուցեալ Խորէն եպիսկոպոսի յիշատակին։ Դամբանականներ խօսեցին Օգս. ա. ք. Կոպչակճեան, Ղազ. ք. Ցովսէփեան։ Վերջինս իր բաւական երկար խօսած դամբանականում առաջ բերեց հանգուցեալ եպիսկոպոսի գործունէութիւնը այն ժամանակից սկսած, երբ նա աւարտելով համալսարանի պատմա-լեզուագիտական բաժինը, նոր ոտք էր դրել Թիֆլիս։ Տեղիս հայ համայնքը որոշել է Խորէն եպիսկոպոսի յիշատակը յաւերժացնելու համար՝ քաղաքում հանգանակութիւն բաց անել եւ հանգանակված փողի տոկոսով ընդ միշտ դպրոցներից մինում մի սան պահել հանգուցեալ եպիսկոպոսի անունով»։

—

ԳԵԴԱԲԷԿԻՑ (Գանձակի գաւառ) մեզ գրում են. «Այստեղ սաստիկ տարածված է քութէշ հիւանդութիւնը, որ բաւական զոհեր է տարել մանուկներից։ Օր չէ անցնում, որ երեխայ չը մեռնի, եւ այդ բոլորը շնորհիւ մեր ազէտ կանանց, որոնք համարեա ամեն օր զուգված զարդարված գնում են հիւանդին այցելու։ Իրանք գընում են, այդ դեռ բաւական չէ, դեռ իրանց փոքր երեխաներին էլ են հետները տանում»։

—

ՂՈՒԲԱՑԻՑ մեզ գրում են. «Ներկայումս Ղուբայի այգեգործական դպրոցում ուսանում են ընդամենը տասն եւ չորս աշակերտներ։ Այդ փոքր թիւը բացատրում են նրանով, որ հիմա ձմեռ է, հողային գործ չը կայ, իսկ դասաւանդութիւնը կատարվում է այնտեղ խիստ թոյլ կերպով»։

—

ՕՐ-ԲԱԶԱՐԻՑ մեզ գրում են. «Հայ հասարակութիւնը նոյեմբերի 21-ին հոգեհանգիստ կատարեց Գրիգոր Ջանշեանի, Ցովհաննէս Այվազովսկու եւ Խորէն եպիսկոպոսի համար՝ երգեցիկ խմբի մասնակցութեամբ»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Ղազվին, Նոյեմբերի 16-ին

Եւրոպական զանազան քաղաքները ճանապարհորդելուց յետոյ պարսից Շահը վերադարձաւ իր հայրենիքը։ Նա ժամանեց Ղազվին իր ահագին սվիտայով ամսիս 4-ին. դիմաւորեցին նրան փառաւոր հանդէսով. քաղաքապետի դուռը եւ պարտէզը զարդարված էին դրօշակներով։ Դրված էին յաղթանակ կամարներ եւ զարդարված դրօշակներով։ Քաղաքի մուտքի մօտ հայկական կամարն էր՝ գեղեցիկ զարդարված, իսկ ղազվինեան պահականոցի մօտ— ռուսականը, որի մօտ ռուսաց կոլոնիան եւ ճանապարհային ընկերութեան վարչատան ծառայողները իրանց կառավարչի հետ ողջունեցին Շահին «ուռայի» աղաղակներով։ Պարսկական կամարը տգեղ էր եւ անշնորք։

Մի օր հանգստանալուց յետոյ Շահը ուղեւորվեց դէպի Թէհրան իր բաց չոգեկառքով, որը մի քանի օր առաջ բերել էր տըւել Եւրոպայից իր մեքենավարի հետ. կառքը շատ յարմար է ամեն կողմից, անցնում է մի ժամում 50 վերստ եւ կանգնեցվում է րոպէապէս։ Շահը ղազվինեան պահականոցի մօտ կանգնեց, ողջունեց ռուս ծառայողների խմբին եւ հարցրեց նրանց առողջութիւնը, իսկ սաղրազամը վարչութեան կառավարչի հետ երկար խօսակցութիւն ունեցաւ եւ խոստացաւ ցոյց տալ ամեն աջակցութիւն՝ մի քանի բարդ խնդիրներ պարզելու համար, դրդված երախտագիտական զգացմունքով այն հիւրընկալութեան համար, որ ցոյց տուեց Ռուսաստանը իրան եւ իր Շահին, եւ ապա բարի ու քաղցր ժպիտը երեսին հեռացաւ։

Ինչպէս լսում ենք, Շահի ճանապարհորդութիւնը դէպի լուսաւոր երկիրները անօգուտ չի անցնի եւ եթէ ոչ շատ, քանի որ այդ անկարելի է առ այժմ, գոնէ մասամբ կարող է լուսաւորութեան շող գցել դարերով թմրած եւ բթացած մտութեան եւ տգիտութեան վըրա։ Դեռ Շա͏հի Եւրոպայում եղած ժամանակ ստացվել էին մի քանի յայտարարութիւններ նորմուծութիւնների մասին։ Որպէս լսում ենք, գլխաւորներից մէկն այն է, որ բելգիացի պաշտօնեաներ են հրաւիրվելու եւ յանձնվելու է նրանց պարզելու պետութեան հարկերի որոշումը եւ մուտքի չափը, մի խնդիր, որ գուցէ մեծ իրարանցում եւ դժգոհութիւն բարձրացնէ պարսիկ վաշխառու, կեղեքիչ կառավարիչների շրջանում, որովհետեւ մասամբ սահմանափակված կը լինեն նրանց իրաւունքները եւ նրանք չեն կարող աղքատ եւ խեղճ գիւղացիներից 5 ղրան հարկի փոխարէն 25 ղրան ստանալ, իսկ պետութեան գանձարանը միայն 1 ղրան մտցնել։

Ներկայումս արդէն պարսկական մաքսատների կառավարիչները բելգիացիներ են եւ մասամբ հետզհետէ գործերը կանոնաւոր ընթացք են ստանում։ Լուր կայ, որպէս թէ մաքսատների գլխաւոր կառավարիչը սպասում էր Շահի գալստեանը եւ մտադիր է միանգամայն իր իրաւունքի տակ առնել մաքսատները այն պայմանով՝ որ տարից տարի, բացի ծառայողների ռոճիկներից, վճարէ ռուսական գանձարանին նրա փոխարինաբար Պարսկաստանին տուած փողի տոկոսը։

Պարսիկը այնքան խորն է թաղված տգիտութեան եւ մոլեռանդութեան ցեխի մէջ, որ նրան այդտեղից դուրս քաշելու համար մի գերբնական ոյժ եւ տոկունութիւն է հարկաւոր, նոյնպէս եւ մեծ զոհաբերութիւն։ Չը նայելով, որ քանի գնում, այնքան պարարտանում է հողը, պատրաստվում է մի դասակարգ, բայց մոլլաների ճնշողութեան տակ նա լուռ է մնում եւ անգործ։ Ես անձամբ ճանաչում եմ շատ անհատների, որոնք ձգտում են դէպի նորը, դէպի բարին, բայց չունենալով կամքի ոյժ եւ վախենալով մոլլաներից, ստիպված են մնալ եւ կամ աւելի լաւ է ասել, ձեւանալ հնամոլ եւ ֆանատիկոս։ Շատերը իրանց միանգամայն ազատութեան ասպարէզ են համարում ընկնել մի որ եւ է օտարի՝ ռուսի, անգլիացու եւ կամ ֆրանսիացու ծառայութեան մէջ, չը նայելով որ այդ դէպքում եւս աւելի խիստ են հալածում նրանց, բայց քանի որ ուժեղ պաշտպաններ ունեն, ստիպված են լինում լռել։

Անցեալները ճանապարհային-ընկերութեան հիւանդանոցում վախճանվեց մի պարսիկ երիտասարդ, որ նոյն ճանապարհի պահականոցներից մէկում կառավարչի օգնական էր եւ թագաւորական արիւնից (շահզադէ). ընկերութեան վարչատան ծառայողները, որպէս ծառայակցի, ուզեցին յարգել եւ յուղարկաւորութեանը ներկայ գտնվել. սակայն քաղաքապետը, իմանալով կոպիտ ամբոխի մոլեռանդութիւնը, որ կարող էր բռնկվել ռուսների ներկայութիւնից, խորհուրդ չը տուեց եւ յետ կասեցնել տուեց այդ մտքից։

Թշուառութիւնն ու աղքատութիւնը օրէցօր աւելանում են. ամբողջ խճուղու երկարութեամբ ամեն օր կարելի է տեսնել բազմաթիւ խմբերի, որոնք ամբողջ ընտանիքներով բոբիկ, տկլոր, գլուխը բաց դողդողում են եւ հալածվում են ամեն պարսկից, որին համարձակութիւն են ունենում դիմել եւ հաց կամ փող խնդրել. անտառների ծառերի տակ ընկած՝ խոտեր են ուտում եւ շատերը հիւանդանալով մեռնում, իսկ ծնողները իրանց ծանրութիւնից ազատվելու համար ծախում են իրանց երեխաներին մի քանի ղրանով. բայց սէյիդները եւ մոլլաները ամենայն իրաւամբ ոչ թէ խնդրում, այլ պահանջում են բարեպաշտ մահմեդականից իրանց բաժինը եւ նստած իրանց տաք սենեակներում, չեն էլ մտածում նրանց վրա։

Այս տարի ձմեռը մեզնում համեմատաբար աւելի շուտ սկսվեց, ձիւնը եկել է եւ սաստիկ ցուրտ էր մի քանի օր սրանից առաջ։ Սաստիկ քամիների եւ ալիքների պատճառով երեք անգամ շոգենաւը չը կարողացաւ Էնզելիում պօստ յանձնել։ Ռուսաց դեսպանը երկու անգամ Էնզելի եկաւ եւ վերադարձաւ, չը կարողանալով ափ իջնել. հազիւ երրորդ անգամ աջողվեց։ Երկու շոգենաւ ափ է գցել քամին Էնզելիում, բաւական մարդիկ ջրահեղձ են եղել թիավարներից եւ բաւական ապրանք ջուրը թափվել, որը սովորական է Էնզելիում յարմարաւոր նաւահանգիստ չունենալու պատճառով։

Ս.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Liberté» լրագիրը հաւատացնում է, որ ֆրանսիական արտաքին գործերի մինիստր Դէլկասէ դեռ մի տարի առաջ դիմել է գերմանական կայսրին եւ հարցրել է, թէ համաձայն է արդեօք նա պաշտպան հանդիսանալ բօէրներին Անգլիայի առաջ Ֆրանսիայի եւ Ռուսաստանի հետ միասին։ Վիլհելմ II պատասխանել է. «Ուրախութեամբ, միայն այն պայմանով, որ բոլոր երեք պետութիւններն էլ իրանց երկիրները փոխադարձաբար անձեռնմխելի ճանաչեն»։ Այդ ակնարկը Էլզաս-Լոտարինգիայի վերաբերմամբ անհնարին դարձրեց բանակցութիւնների չարունակութիւնը։

—Լօնդօնում, զինւորական բարձր շրջաններում, սաստիկ զայրացած են այն ուղղութեամբ, որ ընդունել է վերջին ժամանակ պատերազմը հարաւային Աֆրիկայում։ «Spiker» լրագրի զինւորական թղթակից Զարլզ Վիլեամս մի յօդուած է տպագրել այդ լրագրում «Մեր բաշիբոզուկները» վերնագրով։ «Ես գիտեմ, թէ ինչ է կիսավայրենի ազգերի պատերազմը—ասում է յօդուածագիրը—բայց իմ անձնական փորձով կարող եմ ասել հետեւեալը։ Շատ թիւրք գեներալներ 1877 թւին կամաչէին պատերազմ վարել այնպէս, ինչպէս մենք ենք վարում հիմա հարաւային Աֆրիկայում... Առաջինը լորդ Կիտչեներն եղաւ, որ խախտեց պատերազմի օրէնքները։ Նա այրեց Դէվէտի ագարակը եւ ոչնչացրեց նրա բոլոր անասուններին։ Դէվէտ թանգ նստեցրեց մեզ այն, որ մենք վայրենուն բաց ենք թողել եւրոպացիների վրա։ Եթէ Դէվէտին աջողվէր բռնել ազնիւ լորդին, (որ քիչ էր մընում տեղի ունենար երկու թէ երեք անգամ, թէպէտ եւ Կիտչենէր փախչում է նոյնքան ճարպիկ, որքան եւ Օսման-Դիգման)—նա կատարելապէս իրաւունք կունենար, եթէ առաջ մտրակով մի լաւ ծեծ ուտեցնէր նրան եւ ապա հրացանի բռնէր։ Համարձակվում եմ հաւատացնել, որ Կիտչեներին հասած պատժի մասին ամենեւին լաց չէին լինի անգլիական զօրքի մէջ»։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ԼԻՎԱԴԻԱ։ Նոյեմբերի 25-ին, առաւօտեան 11 ժամին։ Թագաւոր Կայսրը անցած օրն ու գիշերը շատ լաւ էր զգում իրան. օրվայ մի մասը անց է կացնում անկողնից դուրս. զգալի կերպով ոյժերը աւելանում են. տաքութիւնը եւ զարկերակը բնական են։ Լէյբ-վիրաբոյժ Գիրշ. պատուաւոր լէյբ-բժիշկ Պոպով. բժիշկ Տիխոնով։

24 Նոյեմբերի

ԲԵՐԼԻՆ։ Վոլֆբրգէէ հաղորդում է Պեկինից, թէ Գայլի զօրաբաժինը երէկ հասաւ Պեկին եւ թէ արշաւախմբի մէջ գտնվող իտալացիները մի առանձին պատժողական արշաւանք կատարեցին։

ԲԵՐԼԻՆ։ Կայսրը հանդիսաւոր ունկնդրութիւն տուեց մահմեդական-հնդկական ազանդապետ Կաեագուխանին, որ եկել է Բօմբէյից։

ԼՕՆԴՕՆ։ Լորդերի ժողով։ Սօլսբիւրի յայտնում է, թէ կառավարութիւնը ցանկանում է առաջարկել բօէրներին բրիտանական գաղթականութեան դրութիւն, եթէ նրանք պատրաստ են ընդունելու այդ, իսկ այն բօէրները, որոնք շարունակում են կռւել, յետաձգել են տալիս թանգագին արտօնութիւնների շնորհումը, որ վայելում են թագուհու միւս ապիտակամորթ հպատակները։ Անգլիան երբէք չէ կարող թոյլ տալ, որ բօէրներն ունենան որքան եւ իցէ անկախութիւն։ Ինչ վերաբերում է Չինաստանին, Սօլսբիւրի յայտնեց, թէ վերջին տեղեկութիւններից երեւում է, որ պետութիւնների միութիւնը շատ խելացի կենսունակութիւն է ցոյց տալիս։ Նա, Սօլսբիւրի, աւելի կասկածով է վերաբերվում այն ժամանակամիջոցին, որի ընթացքում ձեռք կը բերվեն բաւարար հետեւանքներ, քան միութեան աջողութեանը։ Ընդհանրապէս, նա միայն այսքանը կարող է ասել։

ՊԱՐԻԶ։ Սենատի նիստը։ Սենատը շարունակում է քննել նաւատորմի ուժեղացման նախաօրինագիծը։ Լանէսան պաշտպանում է նախագիծը, ասելով, թէ կառավարութիւնը, ներկայացնելով նախագիծը, երբէք յարձակողական ծրագիրներ չէ ունեցել իր մտքում որ եւ է ազգի դէմ, այլ ոգեւորված է միայն իր սեփական ապահովութիւնը պաշտպանելու ցանկութեամբ։ Մինիստրը պաշտպանում է նաւերի բազմազանութեան օգտաւէտութիւնը եւ ապացուցանում է, թէ գրահակիրները անհրաժեշտ են։

ԼՕՆԴՕՆ։ Համայնքների ժողով։ Վիճաբանութիւնների ժամանակ արտաքին գործերի մինիստրի օգնական Կրանբօրն յայտնում է, թէ չուտով Չինաստանին վերաբերեալ փաստաթղթերը կը ցնկուցվեն ժողովին. սակայն նա չէ կարող խոստանալ, որ փաստաթղթերը լրիւ լինեն։ Անգլօ-գերմանական համաձայնութեան մասին Կրանբօրն յայտնեց, թէ կառավարութիւնը համոզված էր, որ Գերմանիայի եւ Չինաստանի շահերը սերտ կապված են Անգլիայի շահերի հետ, ուստի եւ նա շատ գոհ էր Գերմանիայի հետ դաշն կապելուց. յետոյ կառավարութիւնը առաջարկեց միւս պետութիւններին միանալու նրան եւ դա ապացոյց է, որ Անգլիան ձգտումն չունէր Գերմանիայի հետ միասին առանձնացած գործելու։ Եթէ մինչեւ անգամ համաձայնութեան մէջ ոչինչ նոր բան չը լինէր, հէնց միայն այն փաստը, որ ոչ Անգլիան եւ ոչ Գերմանիան ստիպված չէին համաձայնութիւնը կապելիս զիջողութիւններ անել, դիւանագիտական աջողութիւն է։

ԼՕՆԴՕՆ։ Կիտչեներ հեռագրում է Բլումֆօնտէնից, թէ 500 բօէրներ, Դէլարէյի հրամանատարութեամբ, նոյեմբերի 20-ին սաստիկ յարձակումն գործեցին Ռուֆֆելսպորտի մօտ Պրետորիայից Ռուստենբուրգ գնացող սայլախմբի վրա, որին ուղեկցող զինւորները դիրքեր բռնեցին մի քանի բարձրութիւնների վրա եւ կռւեցին մեծ քաջութեամբ։ Բօէրներին աջողվեց հրդեհել սայլախմբի մի մասը, իսկ միւս մասը մնաց անվտանգ։ Հետեւեալ օրը օգնական զօրքեր հասան եւ այն ժամանակ բօէրները, մեծ վնաս կրելով, հալածվեցին։ Անգլիացիների կողմից սպանվեցին 15 զինւոր, մի օֆիցեր եւ 22 զինւորներ էլ վիրաւորվեցին։ Նոյեմբերի 22-ին Դէվէտ անցկացաւ Կալէդոնից եւ ուղեւորվեց դէպի Օդենդալ։ Նոկս հետեւում էր նրան իր զօրքերի մի մասի հետ, ուղարկելով միւս մասը կամրջով Բեթուլիայի մօտ դէպի Օդենդալդրիֆտ, որ գրաւված է գվարդիական մի գնդով։ Գետի ջուրը բարձրանում է։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ Բոլոր ամերիկական զօրքերը, բացի դեսպանատան պահապաններից, ճանապարհ ընկան Չինաստանից դէպի Ֆիլիպպեան կղզիները։

ՍՕՖԻԱ։ Հետեւելով պատգամաւորների ժողովը արձակելու խուսափելու սկզբունքին, իշխանը յանձնեց Րադօսլավօվին, որ մեծամասնութիւն ունի ժողովում, նոր մինիստրութիւն կազմել։ Մինիստրների ցանկին դեռ իշխանը հաւանութիւն չէ տուել, բայց նրա մէջ

է, ինչպէս ասում են, նախկին մինիստրների մեծ մասը, բացի Իվանչեվիչից եւ Տօնչեվից։ Վերջնականապէս դեռ եւս ոչինչ յայտնի չէ։

ՋԵՎԵՆԱԱՐ։ Նախագահ Կրիւգէր ժամանեց կէսօրին։ Կայարանում նրան դիմաւորեցին հարաւ-աֆրիկական հանրապետութեան Ամստերդամի հիւպատոսը, նիդերլանդական-բօէրական կոմիտէտի անդամները, ժողովրդի մեծ բազմութիւն եւ հարեւան համայնքների ներկայացուցիչները։ Արտասանվեցին ողջոյնի ճառեր։ Ջեվենաարի քաղաքագլուխը ողջոյնեց Կրիւգէրին հիւրասէր Հօլլանդիայի կողմից. ժողովուրդը շատ անգամ ընդհատում էր նրա ճառը հաւանութեան աղաղակներով։ Քաղաքագլուխը ցանկութիւն յայտնեց, որ Կրիւգէրի ուղեւորութիւնները ցանկալի աջողութեամբ պսակվեն եւ պատերազմը շուտով վերջանայ։ Կրիւգէր շնորհակալութիւն յայտնեց իրան ցոյց տրւած համակրանքի համար եւ ասաց, որ բօէրների գործը համարում է արդար։ Նա շնորհակալութիւն է յայտնում նիդերլանդական ժողովրդին։ Հօլլանդիան միշտ մարտնչել է արդարութեան համար եւ նա հաւատացած է, որ հօլլանդացիների համակրանքը սրտանց է։ Միայն միջնորդ դատարանը կարող է օգնել բօէրներին։ Վերջացնելով ճառը՝ Կրիւգէր ասաց. «Եղբայրներ եւ քոյրեր, աղօթեցէք բոլորդ էլ Աստուծուն, որ նա շարժէ երկիրների կառավարիչների սրտերը։ Կռուեցէք մեզ հետ միասին աղօթքի միջոցով։ Աստուած կը լսէ մեզ»։ Կրիւգէրի վագօնը լի էր ծաղիկներով եւ պըսակներով։ Երբ գնացքը շարժվեց, ամբոխն սկսեց բարձրաձայն ողջունել նախագահին, որը կանգնած վագօնի դռան մէջ՝ գլուխ էր տալիս։ Շոգեկառքը զարդարված էր տրանսվաալեան երկու դրօշակներով։

ՀԱԱԳԱ։ Քաղաքի սահմաններից հեռու՝ ժողովրդի բազմութիւնը, նիդերլանդական եւ տրանսվաալեան դրօշակներ բռնած, կանգնած էր ճանապարհի երկու կողմում։ Այն գնացքը, որով եկաւ Կրիւգէր, ընդունվեց բուռն ոգեւորութեամբ։ Գնացքը հասաւ ժամի 3-ին եւ 50 րօպէին։ Կայարանում ներկայ էին իշխանութիւնների շատ ներկայացուցիչներ, երկու ժողովների բազմաթիւ անդամներ եւ շատ ընկերութիւններ։ Որովհետեւ Կրիւգէր ճանապարհորդում է ծպտեալ կերպով, ուստի արքունիքի կողմից ներկայացուցիչներ չը կային։ Երաժըշտասէրների մի խումբ երգեց 72-րդ սաղմոսը։ Քաղաքագլուխը ողջունեց Կրիւգէրին մայրաքաղաքի կողմից։ Հաագայի հարաւ-աֆրիկական միութեան նախագահը ողջունեց Կրիւգէրին նիդերլանդական ժողովրդի կողմից։ Ապա Կրիւգէր մեծ հանդիսով գնաց հիւրանոց։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Լիտվինի եւ Կրիլովի «Մաքսաննենգներ» պիէսի առաջին ներկայացումը Փոքր Թատրոնում չը տեսնված խայտառակութիւն առաջացրեց։ Դահլիճում տիրում էր ընդհանուր աղմուկ. աղաղակները եւ սուլոցները խեղդում էին դերասանների ձայները. բեմ էին նետվում կրնակօշիկներ, խնձորներ եւ ամեն տեսակ հոտած բաներ. դերասանուհի Դօմաշեվայի վրա նետեցին կրնակօշիկ։ Կրիլօվ եւ Լիտվին թատրօնների վարչութեան յայտարարութիւն տուեցին, որով խնդրում են այլ եւս չը ներկայացնել իրանց պիէսը։

ՎՕՐՉԵՍՏԵՐ (Կապի գաղթականութիւն)։ Այսօր այստեղ տեղի ունեցաւ աֆրիկանդէրների կօնգրէս, որին ներկայ էին մինչեւ 3,000 պատգամաւորներ 12,000 աֆրիկանդէրների կողմից։ Քաղաքը շրջապատող սարերի վրա զետեղված էին 8,000 զինւորներ թնդանօթներով։ Կարգը ամենեւին չը խանգարվեց։ Նախագահում էր Կապի գաղթականութեան բարձրագոյն դատաւորի եղբայր դը-Վիլիէ։ Պատգամաւորներից մէկը, որ ուղարկված էր Անգլիա, հաղորդեց, թէ բրիտանական այժմեան ազատամիտներից կօնգրէսը ոչ մի բան սպասել չէ կարող։ Ապա առաջարկվեցին երեք վճիռներ, որոնցից մէկը պահանջում է վերջ դնել պատերազմին եւ խօսելով երկրի աւերման ու սպիտակամորթ ցեղերից մէկի ոչընչացման մասին, յայտնում է, թէ այն վարմունքը, որին ենթարկվում են բօէրների կանայք եւ երեխաները, զայրոյթի այնպիսի զգացմունք կառաջացնէ, որ կանցնի սերընդից սերունդ. միայն հանրապետութիւնների անկախութիւնը կարող է ապահովել խաղաղութիւնը Աֆրիկայի հարաւում։ Երկրորդ վճիռը քննութեան է ենթարկում Կապի գաղթականութեան նահանգապետ Միլների վարմունքը եւ քաղաքականութիւնը եւ պաշտպանում է գաղթականութեան ինքնուրոյնաբար իր գործերը կառավարելու իրաւունքը։ Երրորդ վճիռը առաջարկում է մի պատգամաւորութիւն ուղարկել, որ ծանօթացնէր պետական կառավարութիւնը կօնգրէսի հայեացքների հետ։ Բազմաթիւ եւ շատ խիստ ճառերից յետոյ, երեք վճիռներն էլ ընդունվեցին հաւանութեան բարձրաձայն աղաղակներով եւ կօնգրէսը փակվեց։

ՏԵԱՆՁԻՆ։ Առաջին շոգենաւը ուղեւորվում է Պեկին այսօր, իսկ երեք օրից յետոյ կը սկսվի ճանապարհորդների տեղափոխութիւն։

Ժամանակաւոր կառավարութիւնը հրամայեց ուրբաթ օրը, հիւսիսային դռան մօտ, գլխատել «Մեծ-բռունցքի» յայտնի պարագլուխ Տանվենգուանին։

ՇԱՆԳՀԱՅ։ Սինանֆուում պատրաստութիւններ են տեսնվում չինական արքունիքի անյապաղ ուղեւորութեան համար։ Արքունիքը, Ջժանչժիդունի պաշտպանութեամբ, երեւի, կը տեղափոխվի Վուչան։

ՊԵԿԻՆ։ Երէկվայ խորհրդակցութեան ժամանակ դեսպանները ընդունեցին ամերիկական դեսպանի առաջարկած փոփոխութիւնները այն պայմանների վերաբերմամբ, որոնք պէտք է յիշվեն միացած յայտագրի մէջ։ Ամենից առաջ կը փոխվեն «յանցաւոր մանդարիններին մահվան պատիժ» խօսքերը, որոնց տեղ կը գրվի,— «խիստ պատիժ՝ համապատասխան յանցանքներին»։ Ապա՝ «անդառնալի» խօսքի տեղ, որ վերաբերում էր Չինաստանին յայտնվելիք պահանջներին, գործ կածվեն «անպայման անհրաժեշտ է» խօսքերը։ Յանցաւորների անունները չեն յիշվի, այլ կասվի միայն, թէ պէտք է պատժվեն այն անձինք միմիայն, որոնք յանցաւոր կը ճանաչվեն չինական կառավարութեան կողմից եւ որոնք ձեւականօրէն արդէն պատժված են կայսերական հրամանագրերով։ Կաւելացնվի նոյնպէս, որ միւսներն էլ յետոյ պէտք է պատժվեն՝ դեսպանների ցուցմունքներով։ Այս կոմպրոմիսի գործնական հետեւանքը այն կը լինի, որ պատիժը կը թողնվի այրի կայսրուհու վճռին։ Պետութիւնների պահանջները մեղմացնելու առաջարկութիւնը սկզբում արեց Եապօնիան, որ եւ հաղորդվեց գերմանական կառավարութեանը եւ ապա Վաշինգտօն, որտեղ պարզվեց, որ այդ առաջարկութիւնները համապատասխան են Մակ-Կինլէյի հայեացքներին։ Թէպէտ եւ փոփոխութիւնները առաջարկվեցին ամերիկական դեսպանի կողմից, բայց գործի ամբողջ աջողութիւնը, որով կարելի եղաւ թեթեւացնել պատիժները եւ առհասարակ մեղմացնել յայտագրի պահանջները մինչ այն աստիճան, որ Չինաստանը կարող է ընդունել նրանց, չինացիները վերագրում են ոչ թէ Եապօնիային կամ Ամերիկային, այլ ռուսներին, որոնք միշտ զարմանալի ընդունակութիւն են ցոյց տալիս վարվելու չինացիների հետ։

ԱԼԻՎԱԼՊՕՐՏ։ Անցեալ գիշեր Ալիվալպօրտից ուղարկված պահակախումբը քաղաքի մօտ յանկարծ հանդիպեց Դէվէտի գլխաւոր ոյժերի առաջապահներին, որոնք այնտեղ բանակ էին դրել։ Պահակախումբը մի գերի վերցրեց։ Դէվէտ խիստ նեղվում է. ըստ երեւոյթին, նրա զինւորների մէջ կան փախուստ տուողներ։ Մի գերի հաղորդեց, թէ Կալեդօն գետի հարաւային ափի մօտ Դէվէտ ստիպված էր թողնել Կրուպպի մի թնդանօթ։ Դէվէտսդորպ բերված գերի անգլիացիները ազատութիւն ստացան, բացի օֆիցերներից։ Ալիվալպօրտի քաղաքապահ զօրքերի գլխաւորը միջոցներ ձեռք առաւ՝ յարձակման դէպքում պատրաստ լինելու համար։

ԲԵՐՆ։ Ազգային խորհրդի անդամներից 40 հոգի ցանկութիւն յայտնեցին, որ ազգային խորհուրդը յայտնում է իր հետեւեալ ցանկութիւնը. «Ազգային խորհուրդը դիմում է անգլիական ժողովրդին եւ պարլամենտին, նոյնպէս եւ միւս եւրոպական պարլամենտներին հարկադրաբար հրաւիրում է աջակցել, որ Տրանսվաալեան հարցը վճռվի միջնորդ դատարանով, համաձայն միջազգային իրաւունքի որոշումների»։

ԼՕՆԴՕՆ։ Պատգամաւորների ժողով։ Կէմբրլէյ, մատնանիշ անելով հարաւային Աֆրիկայում շարունակվող զինուորական գործողութիւնների վրա, որոնք վտանգաւոր կերպարանք են ստացել, ցաւ է յայտնում անգթութիւնների մասին տարածված լուրերի առիթով։ Պատերազմը պէտք է թողնի իրանից յետոյ, հնար եղածին չափ, քիչ զայրոյթ։ Իր պատասխանի մէջ Սօլիսբիւրի ասաց, թէ մինչեւ հարաւ-աֆրիկական նահանգներում ինքնավարութիւն մտցնելը՝ կանցնեն դեռ եւս տարիներ եւ գուցէ նոյն իսկ ամբողջ սերունդ։

25 նոյեմբերի

ԼՕՆԴՕՆ։ Պատգամաւորների ժողով։ Կրանբօրն յայտնեց, թէ Տրանսվաալեան եւ Օրանժեան հանրապետութիւնների միացման մասին չէ հաղորդված ոչ մի օտարերկրեայ պետութեան։ Մանրամասնաբար ծանօթանալով բոլոր այս տեսակ դէպքերի հետ, կառավարութիւնը տեսաւ, որ ազդարարութիւնը անհրաժեշտ չէր եւ որ միացման ճանաչումը որ եւ է օտարերկրեայ պետութեան կողմից չէ կախված պաշտօնական ազդարարութիւնից։

ԻՕՀԱՆՆԵՆՍԲՈՒՐԳ։ Կառավարութիւնը միջոցներ է ձեռք առնում, որ 4000 մարդ տեղաւորէ ձիարշաւի շրջափակում Վօվիզենի մօտ։ Դիտաւորութիւն կայ Ռանդի բոլոր շրջակայ ագարակներից հեռացնել բնակիչներին եւ ուղարկել այնպիսի տեղ, ուր նրանք գտնվէին խիստ հսկողութեան տակ, որովհետեւ նրանցից շատերը օգնում էին թշնամուն ուտելիք մատակարարելու եւ ծառայելով որպէս հետախոյզներ։

ԲԵՐԼԻՆ։ Պետական սէյմ։ Րէգիկէ նկատում է, թէ խորին տրտմութեամբ համակվեց ամբողջ գերմանական ժողովրդի սիրտը այն պատճառով, որ իր անկախութեան համար կռւող ժողովրդի պետի առաջ փակվեցին Գերմանիայի դռները ի յարգանս մի ուրիշ պետութեան։ Ճառախօսը չէ կարողանում զսպել իրան եւ պարսաւանք չուղղել կանցլերին նրա համար, որ նա չը կարողացաւ ուղիղ ծանօթացնել կայսրին ժողովրդի տրամադրութեան հետ այս գործում, ապա թէ ոչ կատարված փաստը անհնարին կը լինէր։ Ստատս-սեկրետար Պօսադօվսկի պատասխանում է, թէ նա շատ ցաւում է, որ Րէգիկէ վաղ չը հաղորդեց իր դիտաւորութեան մասին հարցապնդում անելու։ Եթէ նա վաղօրօք իմանար այդ՝ կը խնդրէր պետական կանցլերին գալ եւ անձամբ պատասխանել այդ դժուար հարցին։ Անպատասխանատու պատգամաւորի համար հեշտ է ժողովրդական յայտնի տրամադրութեան արտայայտիչ լինել, բայց մի մարդու համար, որ վարում է այնպիսի պատասխանատու պաշտօն, որպիսին է գերմանական պետութեան կանցլերի պաշտօնը, եւ որ իր վրա է կրում ոչ միայն Գերմանիայի խաղաղութեան պատասխանատուութիւնը, այլ երբեմնապէս եւ ամբողջ աշխարհի խաղաղութիւնը, ժողովրդական սէնտիմենտալ զգացմունքները ոչ մի դէպքում վճռող դեր չը պիտի խաղան։ Նրա համար գոյութիւն ունի միայն մի ընթացք—իր սեփական հայրենիքի խաղաղութիւնը, ապահովութիւնը, բարեկեցութիւնը եւ շահերը։

ՆԻՒ-ԻՕՐԿ։ Հաագայի մշտական միջնորդ դատարանի անդամներ նշանակված են Անգլիայի կողմից—լորդ Պաունսեֆօտ, սէր Էդուարդ Մալէտ, դատաւոր Ֆրայտ եւ պրօֆէսոր Ուէստլէկ։

ՎԻԵՆՆԱ։ Հաագայի միջազգային միջնորդ դատարանի լիազօրներ Աւստրիայի կողմից նըշանակված են—վարչական դատարանի նախագահ կոմս Շէնբօրն, միջազգային իրաւունքի պրօֆէսոր Լամմաշ, Ունգարիայի կողմից—արդարադատութեան մինիստր Դէզիդէր Սիլագի եւ կոմս Ալբերտ Ապպօնի։

ԼՕՆԴՕՆ։ Համայնքների ժողով։ Չեմբերլէն յայտնում է, թէ կառավարութիւնը մտադիր է ըստ կարելւոյն շուտով վերջ դնել պարտիզանական պատերազմին եւ ապա հարաւ-աֆրիկական հանրապետութիւնները դարձնել գաղթականութիւններ։ Մինչեւ պարլամենտի հետեւեալ նստաշրջանը՝ Տրանսվաալում եւ Օրանժեան հանրապետութեան մէջ ենթադրվում է հիմնել որոշեալ ձեւի քաղաքացիական վարչութիւն։ Միլներ կը լինի նրանց ընդհանուր նահանգապետը եւ կը պահէ մի եւ նոյն ժամանակ գերագոյն կօմիսարի պաշտօնը։ Օրանժեան գաղթականութեան մէջ կը նշանակվի զինուորական նահանգապետ եւ նրանց երկուսին օգնելու համար կը հիմնվի գործադիր խորհուրդ։ Անգլիան վրէժի զգացմունք չէ տածում դէպի քաջ բօէրները. նրա վերջնական նպատակն է գաղթականութիւններին լիակատար ինքնավարութիւն տալ։ Ազատամիտ ճառախօսները յայտնում են, թէ գոհ են Չեմբերլէնի բացատրութիւններով։ Գահական ճառի պատասխանը քննելու ժամանակ՝ Էմմօնտ, Տրէվլյանի աջակցութեամբ, առաջարկում է աւելացնել պատասխանին, թէ նուաճած երկիրների խաղաղացմանը եւ ապագայ լաւ յարաբերութիւններին երկու եւրոպական ցեղերի մէջ Հարաւային-Աֆրիկայում կարելի է օգնել նրանով, որ հնար եղածին չափ շուտով յայտարարվի խաղաղութիւն, ապահովվեն այն անձանց ազատութիւնը եւ սեփականութիւնը, որոնք դեռ եւս կռիւ են մղում եւ որոնք հնազանդութիւն կը յայտնեն, նոյնպէս եւ միջոցներ ձեռք առնելով կանոնաւորելու դրութիւնը այդ նահանգներում եւ հաշտեցնելու ազգաբնակութիւնը։

ՊԱՐԻԶ։ Սենատը միաձայն ընդունեց նաւատորմի ուժեղացման օրինագիծը։

ԱՄՍՏԵՐԴԱՄ։ Երկու ժողովների նախագահները ողջունեցին Կրիւգէրին գրաւոր կերպով, համաձայն այն յանձնարարութեան, որ արել էին նրանց ժողովները։ Երկրորդ ժողովի նախագահի նամակում արտայայտված է լոկ համակրանք։ Առաջին ժողովի նախագահը հաւանութիւն է յայտնում Կրիւգէրի ազնիւ նըպատակների վերաբերմամբ, որոնցով նա ձըգտում է վերջ տալ անարդար պատերազմին, որ փաթաթել են հանրապետութիւնների վզին եւ որը վարվում է այնպէս բարբարոսաբար։ Ապա յոյս է յայտնված, որ հարաւ-աֆրիկական հանրապետութիւնների անկախութիւնը ընդմիշտ ապահովված կը լինի։ Կրիւգէր այսօր ոչ ոքի չընդունեց, բացի իր մերձաւորներից։ Հասարակութիւնը աղմկալից ցոյցեր է անում այն հիւրանոցի առաջ, որտեղ իջեւանել է Կրիւգէր։ Կրիւգէր մի քանի անգամ երեւաց պատշգամբի վրա եւ գլուխ տուեց ժողովրդին ի նշան շնորհակալութեան։ Այսօր պաշտօնապէս թոյլտուութիւն է ստացված Կրիւգէրին արքունիքում ունկնդրութիւն տալու վերաբերմամբ։

ԴԱՆՑԻԳ։ Ռուս-գերմանական երկաթուղային միութիւնը ժողովվեց այսօր այստեղ խորհրդակցելու նոր տարիֆների մասին։ Խորհրդակցութեանը մասնակցում են գերմանական, ռուսաց, բելգիական եւ հօլլանդական երկաթուղային վարչութիւնների 23 պատգամաւորներ։ Ի պատիւ խորհրդակցութեան մասնակցողների, այստեղի առեւտրական դասակարգը բօրսայում այսօր երեկոյեան հացկերոյթ է կազմում։

ԼԻՎԱԴԻԱ։ 26 նոյեմբերի, առաւօտեան 11 ժամին։ Երէկվայ օրը եւ այս գիշեր Թագաւոր Կայսրը անցկացրեց միանգամայն լաւ. տաքութիւնը եւ զարկերակը կանօնաւոր են. ուժերի կազդուրումը եւ ընդհանրապէս առողջացումը շարունակվում է կանօնաւոր կերպով. մարմնի կշիռը աւելանում է. տիֆային պրօցէսի ազդեցութիւնից փոփոխված գործարանները ստացել են իրանց կանօնաւոր վիճակը։ Լէյբ-վիրաբոյժ Գիրշ. պատուաւոր լէյբ-բժիշկ Պօպօվ. բժիշկ Տիխօնով։

26 նոյեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ «Правительственный Вѣстникъ» հաղորդում է, որ նոյեմբերի 11-ին եկաւ Գիրին 2-րդ սիբիրեան զօրաբաժնի հրամանատար գեներալ-լէյտենանտ բարօն Կաուլբարսի մօտ Ջապիչօուի տէր Խայդէնչիւ. նա յայտնեց իր հպատակութիւնը եւ յանձնեց իրան Նորին Մեծութեան ողորմածութեան, խոստանալով մի շաբաթից յետոյ յանձնել իր մօտ պահվող բոլոր զէնքերը։

ԼՕՆԴՕՆ։ Կիտչենէր հաղորդում է Բլումֆօնտէնից, թէ խուզարկու պահնակների զեկուցումներին նայելով, Դէվէտի զօրախումբը հեռացել է Օդէնդալշրիֆտից արեւելեան կամ հիւսիս-արեւելեան ուղղութեամբ։ Նօկսը հետամուտ է նրան։ Նա տանում է իր հետ մի թնդանօթ եւ մի սայլ ռազմամթերք։ Դէվէտսդորպի մօտ գերի առնված անգլիացիներին բաց են թողել, բացի օֆիցերներից։ Մակդօնալդ ճանապարհվեց Ալիվալպօրտի հրամանատարութիւնը ընդունելու համար։ Թշնամիներից 100 հոգի յարձակում գործեցին փոքրիկ հեծելազօր ֆօրպօստի վրա, որ կարողացաւ դիմանալ սաստիկ հրացանաձգութեան մինչեւ օգնութեան հասնելը։ Բօէրները փախան մի դիակ թողնելով. անգլիացիները կորուստ չունեցան։

ՍՕՖԻԱ։ Լուրերին նայելով Ռադօսլավօվ հրաժարվեց մինիստրութիւն կազմելուց, որ յանձնվեց յետոյ Գրեկօվին։

ԱԼԻՎԱԼՊՕՐՏ։ Ստէկսպրոյտի կռւից յետոյ՝ Դէվէտ դիմեց դէպի հարաւ, նոյեմբերի 22-ին անցաւ Կալէդօն գետը եւ գնաց դէպի Օդէնդալի հունը, բայց տեսնելով, որ անկարելի է անցնել, ծռեց դէպի արեւելք եւ շարունակեց ճանապարհը դէպի հիւսիս Օրանժեան գետից, մինչեւ որ 15 մղոն մօտեցաւ Ալիվալին. այնուհետեւ ծռեց դէպի հիւսիս արեւելք Ռուքսվիլի կողմը։ Նօկսը հետամուտ եղաւ նրան։ Բրիտանական առաջապահ գունդը հասաւ Դէվէտի վերջապահ գնդին Կալեդօն գետի ափին եւ խլեց ինը ֆունտանոց թնդանօթը եւ 35,000 ռումբ։ Կալեդօնի ջուրը այնքան բարձրացել է, որ սայլախումբը անկարելի էր անցկացնել. դժուարութեամբ աջողվեց անցկացնել թնդանօթները եւ ռազմամթերքը։ Դէվէտի զօրքերը յոգնած են։ Անգլիացիները Սմիտսֆիլդրիւից դէպի Օրան-

ժեան հանրապետութիւնը տանող ճանապարհի վրա գտան 300 սատկած կամ սատկող ձիեր: Բրիտանական զօրքերը անցան գետը առանց [illegible] ուստի եւ [illegible] մթերքներից, [illegible]

ՄՈՍԿՎԱ: Միւր եւ Մերիլիզ մագազինի հրդեհը սկսվեց [illegible], ուր գտնվում էին էլէկտրական մեքենաները: «Российское Общество»-ում 950,000 րուբլով ապահովագրված գոյքը ամբողջ այրվեց, իսկ [illegible] ապահովագրված է նոյն ընկերութեան մէջ 450,000 րուբլով:

ԼՈՆԴՈՆ: Կիտչէների հեռագիրը Բլումֆոն-տէյնից. [illegible] Դէվէտի զօրախումբը [illegible] անգլիական զօրքերից, [illegible] Դէվէտի փորձը գրոհ տալ [illegible] Մենք [illegible]

ԿԱՊՇՏԱԴՏ: [illegible]

ՀԱԱԳԱ: Վիլհելմինա թագուհին ընդունեց պայոր Կրիւգէրին: Կրիւգէր բարձր աստիճանաւորների ուղեկցութեամբ ժամանեց պալատ, ուր նրան սպասում էր Լէյդս. ընդունելութեան ժամանակ Լէյդս ներկայ չէր:

ԿԻԵՎ: Քաղաքային խորհրդարանի դահլիճում գոհացողական մաղթանք կատարվեց Թագաւոր Կայսրի թանկագին առողջութեան կազդուրման համար: Մաղթանքին ներկայ էին նահանգապետը, քաղաքային վարչութեան անդամները, [illegible] եւ քաղաքային [illegible] մէջ ծառայողները: [illegible] տուն վարձելու համար: Որոշումը ընդունվեց ոգեւորված «ուռայով»:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Նոյեմբերի 25-ին տօնվեց խմբագիր Նոտովիչի գրական գործունէութեան երեսնամեակը: Յոբելեարին շնորհաւորեցին իր բնակարանում մամուլի եւ թատրոնի ներկայացուցիչները, ազգականները եւ բազմաթիւ յարգող կանայք եւ տղամարդիկ: Հանդէսը ընտանեկան բնաւորութիւն էր կրում: Շնորհաւորութիւններին յոբելեարը պատասխանեց ճառով: Օ. Կ. Նոտովիչին տրվեցին բազմաթիւ զանազան թանգագին ընծաներ: Օրվայ ընթացքում գրաւոր շնորհաւորութիւններ ուղարկեցին Սերբիայի, Բօլգարիայի, Եապօնիայի եւ Պարսից դեսպանները եւ ֆրանսիական գործերի հաւատարմատարը: Երեկոյեան՝ յարգողները երեկոյթ սարքեցին ի պատիւ յոբելեարի երկաթուղիական ժողովարանի դահլիճներում. հանդէսը սկսվեց մօտ հինգ հարիւր ուղերձների ընթերցմամբ զանազան հիմնարկութիւններից, ընկերակցութիւններից, օտարազգի ու ռուսաց մամուլից եւ յարգողներից: Յետոյ երեկոյթի երաժշտական-դրամատիկական բաժանմունքում մասնակցեցին Կայսերական օպերայի եւ դրամատիկական բեմերի դերասաններ—Ֆիգներ ամուսինները, Լինսկայա, Դաւիդով, Դալմատով, Տարտակով, Աուէր, Վերժբիլովիչ եւ ուրիշներ: Երեկոյթը կենդանի կերպով շարունակվեց մինչեւ ուշ գիշեր:

ՀԱԱԳԱ: Մինիստր նախագահ Պիրսոն եւ արտաքին գործերի մինիստր Բոֆոր կէս ժամ տեւող այցելութիւն արեցին Կրիւգէրին: Յետոյ Կրիւգէր ընդունեց սօլինգէնցիների պատգամաւորութիւնը, որ պատուաւոր սուր մատուցեց նրան:

27 Նոյեմբերի

ԼԻՎԱԴԻԱ, 27 նոյեմբերի, առաւօտեան 11 ժամին: Թագաւոր Կայսրը անցեալ օր ու գիշերը ամեն կողմից շատ լաւ անցկացրեց. քունը եւ ախորժակը շատ լաւ են. տաքութիւնը եւ զարկերակը բնական են: Լէյբ-վիրաբոյժ Գիրշ. պատուաւոր լէյբ-բժիշկ Պոպով. բժիշկ Տիխոնով:

ԲԵՐԼԻՆ: Հաագայի միջազգային միջնորդ դատարանի մշտական բիւրոյի գերմանական անդամներ նշանակված են՝ կայսերական դատարանի նախագահ Բինգնէր, արտաքին գործերի մինիստրութեան խորհրդի դեկուցանող անդամ ֆօն-Ֆրանցիուս, վարչական բարձրագոյն դատարանի անդամ Մարտից եւ Գէօտինգէնի համալսարանի պրօֆէսոր ֆօն-Բար:

ՊԷԿԻՆ: Որովհետեւ ֆրանսիական դեսպան Պիշօն իմացաւ, որ Հնդկա-Չինաստանի սահմանակից չինական հողի վրա ներմուծված է շատ զէնք եւ այնտեղ կենտրոնացած են զօրքեր, նա դիմեց Ցինին եւ Լիխունգչանգին մի նամակով, որի մէջ պահանջում է վերջ դնել այդ բանին, այլապէս Ֆրանսիան ստիպված կը լինի միջոցներ գործ դնել զէնքի ոյժով ապահովելու իր սահմանները եւ ճնշելու աւազակային յարձակումները, եթէ դրանք տեղի կունենան: Դեսպանները երկուշաբթի կը գումարվեն համաձայնութիւն կայացնելու համար Ցինի եւ Լիխունգչանգի լիազօրութիւնների վերաբերմամբ. մի քանի դեսպաններ նրանց լիազօրութիւնները անբաւարար են համարում նրանց հետ խաղաղութեան բանակցութիւններ սկսելու համար, որոնք, ինչպէս կարծում են, շուտով պէտք է սկսվեն:

ԻՕՀԱՆՆԷՆՍԲՈՒՐԳ, Այսպէս անուանված բէնգ-րայֆլների ժողովումը շարունակվում է: Իւրաքանչիւր անգլիահպատակ, որ ընդունակ է ծառայելու, զինուորագրութեան է կանչվում Տրանսվաալում եւ նրա սահմաններից դուրս: Իօհաննէնսբուրգի շրջափակումը երկաթեայ փշաւոր լարերով համարեա վերջացած է: Թողնված են միայն հինգ մուտքեր. ոչ ոք հնարաւորութիւն չի ունենայ կենսական մթերքներ հասցնելու թշնամուն: Ազգաբնակութեան հեռացումը քաղաքի շրջականերից շարունակվում է. հարիւրաւոր կանայք եւ երեխաներ բերվում են այստեղ եւ տեղաւորեցնվում են ձիարշաւի շրջափակում:

ՊԷԿԻՆ: Տակուից հաղորդում են, թէ արտաքին նաւահանգիստը սառել է: 50 նաւեր մնացին սառոյցի մէջ խրված:

ՀԱԱԳԱ: Իր մինիստրի յանձնարարութեամբ՝ Լօնդօնի Նիդերլանդական դեսպանը յայտնեց այնտեղի ներքին գործերի մինիստրին, թէ Նիդերլանդական կառավարութիւնը իր վրա չէ առնում ոչ մի պատասխանատուութիւն այն գրութեան համար, որ առաջին ժողովի նախագահը ուղղել է Կրիւգէրին:

ՊԷԿԻՆ: Թէպէտ չինական լիազօրները մշտապէս հաւատացնում են պետութիւններին, թէ չինացիները ամեն հնարաւոր բան անում են բռնութիւնների առաջն առնելու համար, համարեա ամեն օր, մինչեւ անգամ Պէկինում, ձերբակալվում են այնպիսի չինացիներ, որոնք գաղտնի կերպով զէնք են կրում: Տեղացիները պատմում են, թէ դեկտեմբերի 3-ին նշանակված է մայրաքաղաքում նոր ապստամբութիւն օտարերկրացիների դէմ: Սակայն այս տեղեկութիւնը անհանգստութիւն չէ առաջացնում, որովհետեւ այստեղ գտնվող զօրքերին շատ հեշտ կը լինի ճնշել ամեն մի ապստամբութիւն, եթէ չինացիները համարձակվեն մի այդպիսի բան անել:

ԴՈՒՐԲԱՆ: Բօէրները կանգնեցրին երկաթուղային գնացքը Ֆլագլաագէ կայարանի մօտ, Ստանդերտօնի հանդէպ, եւ խլեցին 130 ձիեր, որոնք պէտք է ուղարկվէին անգլիական զօրքերին: Բօէրների մի ուրիշ զօրաբաժին քշեց շատ անասուններ եւ ոչխարներ, որոնք գրաւված էին անգլիացիներից եւ հասցրեց Ֆլագլաագէ:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«ԲԱԶՄԱՎԷՊԻ» ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Առ այժմ ի Թիֆլիս գործակալ չունենալով, կը խնդրենք մեր պատ. հին բաժանորդներէ, եւ անոնցմէ, որ կը փափաքին նոր բաժանորդ գրվիլ, որ հաճին դիմել ուղղակի մեր հասցէին. —Rédaction de la Revue «Bazmavep»—Venise—St.-Lazare.

Ղրկելով միանգամայն բաժանորդագինը 4 ր.: 1—3

Կուկիայի «Թանդոյեանց» ս. Աստուածածին եկեղեցու համար հարկաւոր է խումբ իր խըմբապետով, քառաձայն երգեցողութեան համար: Պայմանների համար դիմել նոյն եկեղեցու միաբանութեան կամ երէցփոխին:

Երէցփոխ Ս. Ղամազեանց

(ե. հ. չ.) 1—3

Թիֆլիսի առաջին մասնաւոր կար ու ձեւի գործնական արուեստագիտական Վ. Զ. ԶՈՀՐԱԲԵԱՆԻ ձրի ուսումնարանը տեղափոխվեց Մողնու փողոց, տ. Առաքելեանի, № 13:

3—3

չ. չ.

Լոյս տեսան

ՄԱԿԱՐ ԶՄՇԿԵԱՆԻ

1901 Թ. ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ

Ցանկացողները թող վաղօրօք յայտնեն, որպէս զի ժամանակին կարողանան ստանալ:

(ե. չ.) 13—15

ԲԺԻՇԿ

Ք. ՕՂԱՆԵԱՆ

ԲԱԳՈՒՈՒՄ

Ընդունում է ժամը 10—12 առաւօտեան եւ 5—7 երեկոյեան

Մասնագիտութիւն՝ աչքի հիւանդութիւններ: Հասցէ՝ Բագիրովսկի սկվէր, տուն Բագիրովի: Баку. Багировскій скверъ, д. Багирова.

8—10

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

ԳԷՈՐԳ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

Ներքին եւ երեխայոց հիւանդութիւններ: Ընդունում է հիւանդներին ամեն օր, առաւօտեան 9—11 ժ., երեկոյեան (բացի կիրակի օրից) 5—7 ժ.: Վելիամինօվսկայա փողոց, տ. № 24:

(ե. չ. չ.) 11—20

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԽՕՍՔ

ընթերցանութեան ձեռնարկ կրտսեր դասարանների համար, համառօտ քաղգրքով:

Կազմեցին Կ. Կուսիկեանց եւ Լ. Սարգսեանց, ուսուցիչներ Լազարեան ճեմարանի:

ԳԻՆԸ 70 ԿՕՊԷԿ

Վաճառվում է Թիֆլիսի Կենտրոնական գրավաճառանոցում: 6—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

վաճառվում են հետեւեալ նոր լոյս տեսած՝

1) Հ. Գիւտ Աղանեանի «Պատի օրացոյցը» (XIII տարի), տպված Մոսկվայում, գինն է 50 կ.:
2) Հ. Պարոնեանի «Քաղաքավարութեան վնասները», հրատ. Գիւտ ա. ք. Աղանեանի Գինն է 75 կոպ.:
3) Տմբլաչի Խաչանի—Տնգլբազ եւ զուռնա ամբլա. գ. 40 կ.:

Նոյն տեղն ընդունվում է բաժանորդագրութիւն տ. Գարեգին եպիսկոպոս Սրուանձտեանցի բոլոր երկերի, որոնք մամուլի տակ են եւ լոյս կը տեսնեն մի մեծ հատորով: Բաժանորդագինն է 5 րուբլի. լոյս տեսնելուց յետոյ կարժենայ 8 րուբլի:

Դիմել՝ Въ Тифлисъ, Центральную Книжную Торговлю. ե. ո. 1—17

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր եւ ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ:

Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն եւ Պոլիս: Մեկնում է Բաթումից չորեքշաբթի, 6/19 դեկտեմբերի—շոգենաւ՝ ՍԻՐԿԱՍՍԻ, կապիտան ԳԱՐՐԻԿ: Եւ այսպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ:

Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են չովորականից պակաս գներով:

Ամիսը մի անգամ կանոնաւոր հաղորդակցութիւն Բաթումի եւ Անտվէրպէնի մէջ, ընդունելով ապրանքներ բոլոր հիւսիսային նաւահանգիստների համար:

Ապրանքների եւ ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝

ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ'Արնօին, Նաբէրէժնայա: ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարեկենդանեանին, Սիօնի փող. Խօջափարուխովի եւ Մայսուրաձէի քարվանսարա: ԲԱԳՈՒ—եղբ. Վ. եւ Ի. Մութաֆեաններին, Նաբէրէժնայա փողոց, տուն Կրասիլնիկովի, № 27: ՆՕՎՕՐՕՍԻՅՍԿ—Վլադիկաւկազի երկաթուղու առեւտրական գործակալութիւն (ե. հ. չ.) 1—20

ԽՕՖՕՖԻ ՑԵԼՈՒԼԵԱՐՆԻ ՍԵՐՄ

Բաղդադի առաջնակարգ եւ սպիտակ տեսակ

Պաստէօրեան դրութեամբ պատրաստված

հսկողութեամբ

ՄԻՀՐԱՆ ԽԱՆՃԵԱՆԻ

Առաջին կարգի վկայեալ մասնագէտ Պրուսայի Կայսերական Շերամապահական վարժարանէն:

Երկար տարիներէ ի վեր Թիւրքիոյ, Կովկասու եւ Պարսկաստանի մէջ արդէն փորձուած եւ ծանօթ ֆիրմա ՄԻՀՐԱՆ ԽԱՆՃԵԱՆԻ մասնաւոր գործարանին մէջ Պաստէօրեան դրութեամբ ընտրված Պաղտատի տեսակ սպիտակ հունտէրէն յատկապէս եւ մասնաւոր խնամօք պատրաստել տուած, եւ որոնցմէ առաջին պարտիան արդէն հասած եւ յանձնած եմք Շերամապահական կայարանին քննութեան համար:

Ամեն անոնք՝ որք կը փափաքին դիւրամատչելի գիներով լաւ ապրանք գնել եւ ապահով ըլլալ հունտերու տեսակին վրա, թող հաճին դիմել մանրամասնութեանց համար Մայսուրաձէ եւ Խօջափարուխով քարավանսարան № 16—17, Ա. Կ. ԱՐՍԷՆ եւ ընկ. գրասենեակը:

(ե. հ. չ. 9—30

ЖЖЕНІЕ СПОСОБОМЪ ЛЕТЮРКЪ ДЕ РОЗЬЕ 20% БОЛЬШЕ АРОМАТИЧЕСК. ЧАСТЕЙ

ЖЖЕНЫЙ КОФЕ

ПРОДАЖА ВЕЗДѢ С. СІУ и К°

15—26

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ դասընթացքի XII շրջան

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Հեղինակ «Ձեռնարկի առեւտրական և գործարանական հաշուապահութեան

ՈՒՍՈՒՑԱՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է

Երկու սեռի անձանց՝ 4 ամսվայ ընթացքում հաշուապահութիւն գործնականապէս, եռաշխատութեամբ, և եղած դէպքերում յանձն է առնում պաշտօնի առաջարկել:

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ

Ա) Կրկնակի իտալական հաշուապահութիւն ըստ ամենայն առեւտրական ճիւղերի, համդերձ նաւթային արդիւնաբերական և կերօսինի գործարանական հաշուետուութեան:
Բ) Առեւտրական թուաբանութիւն:
Գ) Առեւտրական նամակագրութիւն:
Դ) Առեւտրական եւ մուրհակների կանոնադրութիւն:
Ե) Գեղագրութիւն և ամենավատ ձեռքերի ուղղելը:

Պարապմունքները սկսվելու են 1901 թուի յունվարի 15-ից, ճաշից յետոյ, և պարբերաբար շարունակվելու են իւրաքանչիւր ՉՈՐՍ ամսից յետոյ. իսկ կիրակի օրերը լինելու են առանձին գործնական պարապմունքներ:

Ցանկացողները թող դիմեն դրաւոր կամ անձամբ 3 ժամից մինչև 6 ժամ երեկոյեան, ԿՈՒԿԻԱ, Նիկօլաեվսկայա փողոց, սեփական տուն, № 46: (Николаевская ул. № 46):

Վերոյիշեալ հաշուապահութեան ձեռնարկը ծախվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, հեղինակի մօտ, և Ռուսաստանի բոլոր յայտնի գրավաճառանոցներում: ԳԻՆՆ Է 3 ր. 50 կոպէկ: Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու:

(ե. հ. չ) 7—20

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 27 Ноября 1900 г.

Типографія Грузинск. Т—ва, Большая-Ванкская ул., № 27.